

**ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ НАВИЧОК АНГЛОМОВНОГО
ДІЛОВОГО МОВЛЕННЯ В НТУУ «КПІ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

Світлана Мойсеєнко,

канд.філол.наук, ст. викладач

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

В умовах розширення міжнародного співробітництва, реалізації міжнародних договорів та програм, участі України в Болонському процесі виникає нагальна потреба навчати не мові, а мовному спілкуванню, тому існує необхідність оволодіння студентами іншомовної комунікативної компетенції. Для використання англійської мови в подальшій професійній діяльності, студенти НТУУ «КПІ ім. І.Сікорського» на 4 курсі вивчають «Англійську мову для професійно-орієнтованого спілкування. Ділове мовлення». При вивченні цього курсу у студентів виникає комунікативна компетентність, яка дозволяє спілкуватися з професійно орієнтованих питань.

Метою кредитного модуля «Англійська мова для професійно-орієнтованого спілкування. Ділове мовлення» є формування англійської комунікативної компетентності на рівні не нижчому ніж B2, який є стандартом для підготовки бакалаврів. На цьому рівні студенти здатні ефективно спілкуватися у типових академічних і професійних ситуаціях відповідно до норм і культурних традицій фахівців певної сфери.

Вивчення англійської мови на четвертому курсі відносять до старшого ступеня навчання, який передбачає продовження формування та удосконалення компетентностей в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі, а також перекладі технічних текстів, пов'язаних зі спеціальністю. Це призводить до подальшого розширення словникового запасу, зокрема, опанування студентами спеціальних технічних термінів, розуміння соціолінгвістичних та прагматичних

особливостей міжкультурного спілкування, удосконалення навичок самостійної роботи з мовним та мовленнєвим матеріалом.

Крім мовного та мовленнєвого аспектів у студентів старшого ступеня навчання удосконалюються лінгвосоціокультурна та навчально-стратегічна компетентності, які передбачають уміння враховувати соціальні та культурні норми спілкування фахівців певної сфери, правильно користуватися невербальними засобами мовлення у вигляді міміки, жестів, рухів тощо. Ці компетентності визначають успішність спілкування майбутніх фахівців із представниками іншомовної культури.

Зокрема, після вивчення кредитного модуля «Англійська мова для професійно-орієнтованого спілкування. Ділове мовлення» студенти четвертого курсу повинні бути здатні продемонструвати такі результати їхнього навчання іншомовного мовлення:

а) Монологічне мовлення

- чітко виступати з підготовленими індивідуальними презентаціями та доповідями щодо широкого кола тем академічного та професійного спрямування;
- продукувати чіткий, детальний монолог з широкого кола тем, пов'язаних з навчанням та спеціальністю;
- користуватися базовими засобами зв'язку для поєднання висловлювань у чіткий, логічно об'єднаний дискурс.
 - враховувати аудиторію і мету висловлювання;
 - складати план-схему висловлювання та логічно структурувати ідеї;
 - користуватись невербальними засобами мови;
 - коментувати таблиці, графіки і схеми;
 - орієнтувати аудиторію щодо загальної побудови виступу;
 - дотримуватись теми виступу;
 - враховувати різні точки зору;
 - виділяти головну ідею, розширювати та розвивати її.

б) Діалогічне мовлення

- реагувати на основні ідеї та розпізнавати необхідну інформацію під час обговорень, дискусій, бесід, що пов'язані з навчанням та професією;
- обговорювати навчальні та пов'язані зі спеціалізацією питання, для того щоб досягти порозуміння зі співрозмовником;
- чітко аргументувати відносно актуальних тем в академічному та професійному житті (на конференціях, дискусіях в академічному навчальному середовищі тощо);
- володіти функціональними типами діалогу, зокрема тими, що найчастіше застосовуються в професійній сфері;
 - залучати співрозмовника до спільної професійної діяльності;
 - просити повторити, перефразувати та пояснити незрозуміле;
 - спонукати співрозмовника надати докладну інформацію;
 - підтримувати й завершувати розмову;
 - виконувати широку низку мовленнєвих функцій і реагувати на них.

Вибір *лексичних елементів*, які вивчаються в межах модуля, визначається колом академічних та професійних сфер спілкування та мовленнєвих ситуацій, типових для майбутньої професійної діяльності студентів, наприклад, участь у науково-технічних конференціях, дискусіях, співбесідах тощо.

Вибір *граматичних елементів*, які вивчаються продовж модуля і є характерними для володіння іноземною мовою на рівні B2, залежить від навчального контексту, в якому вони з'являються під час виконання комунікативних завдань, пов'язаних із академічними цілями та спеціальністю студентів.

Серед сучасних методик іншомовної підготовки майбутніх інженерів України одне з чільних місць посідає впровадження технології ділової гри. Власне, ефективність семінарського заняття може бути посилена за рахунок застосування елементів *ділової гри*. Ділова гра – форма і метод навчання, в ході якого відбувається моделювання реальної діяльності у спеціально

створеній проблемній ситуації. Вона є засобом активного навчання, який сприяє формуванню навичок спільної участі в обговоренні та вирішенні теоретичних проблем і практичного мислення майбутнього фахівця.

Ділова гра – комплексна, багатофункціональна дія, в межах якої сполучено такі взаємопов'язані види діяльності: аналіз і пошук розв'язання проблем, навчання, розвиток, дослідження, консультування, формування колективної діяльності.

Особливістю цього методу є можливість рівноправної та активної участі кожного студента в обговоренні теоретичних питань і пропонуваніх рішень, в оцінці їх правильності та обґрунтованості. Тут важливим психологічним фактором виступає спілкування з однаково проінформованими партнерами-студентами, одногрупниками; на відміну від спілкування з неоднаково поінформованим партнером – викладачем. Це розкриває інтелектуальні можливості студентів, різко знижує бар'єри спілкування, підвищує продуктивність спілкування.

Під час ділової гри з англійської мови студент повинен навчитися чітко і стисло висловлювати свої думки в доповідях і виступах, активно відстоювати свою точку зору, аргументовано заперечувати, спростовувати хибну позицію співрозмовника. Так, в діалозі добре засвоюється нова інформація, нова лексика, прослідковуються переконання і погляди студента.

При використанні елементів **ділової гри** семінарське заняття отримує свого роду рольовий "інструментарій", який відображатиме реальні позиції людей, що беруть участь в наукових чи інших дискусіях. Наприклад, вводяться ролі ведучого, доповідача, опонента чи рецензента, психолога, експерта та ін. Можна також запропонувати студентам ввести в дискусію будь-яку іншу рольову позицію. Власний досвід показує, доцільно ввести не одну, а парні ролі (два ведучих, опонента та ін.), міняти студентів, які призначаються на ті чи інші ролі, щоб якомога більша кількість студентів отримали досвід наукового спілкування.

Студент, призначений на роль **ведучого**, керує ходом дискусії, стежить за аргументованістю доказів, строгістю використання понять і термінів, коректністю спілкування і т.п.

Опонент або рецензент відтворює процедуру опонування наукової доповіді або бакалаврської, магістерської роботи. При цьому опонент повинен не тільки відтворити базові ідеї доповіді, позицію доповідача, демонструючи тим самим її розуміння, але і знайти вразливі місця в доказах і висновках, помилки і протиріччя, а також запропонувати свій, власний варіант вирішення проблеми.

Психолог відповідальний за організацію продуктивного спілкування та взаємодії студентів у ході дискусії, домагається узгодженості спільних дій, доброзичливості, не допускає перетворення дискусії в конфлікт шляхом згладжування різких думок і висловлювань, стежить за правилами ведення діалогу.

Експерт оцінює продуктивність всієї дискусії, правомірність висунутих гіпотез і припущень, зроблених висновків, висловлює думки про внесок того чи іншого учасника дискусії в знаходженні спільного рішення, дає характеристику того, як протікало спілкування учасників дискусії.

Інші учасники дискусії повинні слідкувати за її ходом, задавати питання доповідачу, опоненту і рецензенту, активно залучатися до спілкування на будь-якому етапі дискусії, висловлювати свої думки, судження та оцінки, доповнювати виступаючого в будь-якій ролі, висловлювати критичні зауваження з предмету суперечки та виконанню окремих ролей.

Особлива роль під час ділової гри належить, звичайно, викладачу. Викладач визначає проблему і окремі підпроблеми, які розглядатимуться на семінарі; підбирає основну і допоміжну літературу для доповідачів і виступаючих; розподіляє функції і форми участі студентів у колективній роботі; готує студентів до ролі доповідача, опонента, рецензента і т. п. ; керує всією роботою семінару; підбиває загальні підсумки дискусії, що відбулася.

Володіючи змістом семінарського заняття, знаючи шляхи рішення обговорюваних проблем, викладач не повинен прямо виявляти це знання. Він задає додаткові питання, робить окремі зауваження, уточнює основні положення доповіді студента, фіксує протиріччя в міркуваннях. Ще до проведення ділової гри студенти повинні отримати досвід спілкування з викладачем як з співрозмовником. Викладач повинен попередньо ознайомити студентів з її правилами, можливими ролями. Це доцільно зробити на попередніх семінарах.

Лише по закінченні ділової гри викладач може зробити загальні висновки, підвести підсумки, оцінити внесок кожного студента окремо і групи в цілому у вирішення проблеми семінару, виставити оцінки. Не можна зводити нанівець ініціативу студентів, треба створити обстановку впевненості в тому, що незгода з позицією викладача в дискусії не спричинить за собою неприязні, зниження оцінки. Потрібно створити умови інтелектуальної напруженої роботи кожного студента і всієї групи в цілому.

Щоб досягти позитивних результатів у навчально-виховному процесі та активізувати студентську діяльність, ділові ігри повинні містити реальні чи наближені до реальності професійні завдання, пов'язані з іноземною мовою. Тематика завдань повинна співвідноситись з майбутньою спеціальністю студентів. Так, для студентів 4 курсу можуть бути запропоновані такі теми: «Renewable energy», «A Fuel for a Brighter Future», «Ecological problems: what must we do?». Наприклад, студентам 4-го курсу пропонуємо таке завдання: «Ви працюєте в міжнародному відділі на фірмі, що займається виробництвом бойлерів для промислових підприємств. На Вашу фірму прийшов факс від американської фірми, яка б хотіла придбати Вашу продукцію (вказуються конкретні види продукції). Начальник відділу поставив перед Вами завдання підготувати факс-відповідь із прайсами, умовами співпраці, специфікаціями. На виконання завдання Вам відводиться...(азначається час на виконання завдання)»; або перед студентами 5-го курсу ставимо таке завдання: «На Вашу фірму, яка займається експортом нафти та газу приїжджають представники з...

(вказується назва фірми). Вас запрошено здійснювати переклад при зустрічі делегацій. Ваше завдання підготувати 10-15-хвилинне повідомлення про експортні потужності Вашого підприємства англійською мовою. Повідомлення повинно бути готовим для узгодження представниками сторін, що зустрічаються протягом... (вказати час на підготовку)”. Такого типу завдання розвивають навички професійної компетенції майбутніх інженерів, спонукають їх до пошуку додаткової інформації в Інтернеті, бібліотеці, розширюють їх словник іншомовних слів професійної лексики, розвивають навички володіння граматиною мови та діловим англійським мовленням.

Досвід практичної діяльності дозволяє зробити висновок, що застосування методики ділової гри на сучасному етапі допомагає подолати прогалину між вивченням мови та її практичного застосування, надає студентам можливість виявляти проблеми, збирати й аналізувати інформацію, знаходити альтернативні рішення й обирати найбільш оптимальний шлях розв'язання задач у процесі як індивідуальної, так і групової роботи. Цей метод здійснює практико-орієнтоване навчання іноземній мові й передбачає розвиток навичок говоріння, аналізу тексту, запам'ятовування нових слів, колективного обговорення ситуації та індивідуального формулювання висновків іноземною мовою. Він формує і розвиває вміння працювати в команді, нести відповідальність за результат, навчає технікам ведення переговорів, аргументування своєї позиції, здійснення презентації.